

grum diem à cibo, triduum à vino abstinere, inquit Volater. lib. 13, c. 4. Qui volebant sacris Isis diis immolari, illis jejuniis 40 dierum indicabatur, teste Apuleio lib. 11. Quin et laici christiani olim ante et post sumptionem S. Eucharistiae jejuniis et abstinentiis se se exercebant, teste S. Chrys. in cap. 11, 4 ad Cor. Ludovici Pii imp. ægotantis cibus per quadraginta dies non erat alius quam Dominicum corpus : testis est Aimoin. lib. 5, cap. 29. Zeno imp. in electione episc. Constantinopolitani toti populo jejuniis quadraginta dierum indixit, teste Niceph. lib. 16, 48.

Porrò de vino extat Alcibi emblemata 24 :

Prudentes vino abstinent :

Quid me vexatis, rami? sum Palladis arbor,

Auferite hinc botros, virgo fugat Bromium

Et Homer. 1 Epigram.

Vinum et Balnea et circa venerem amor,

Per velociorem viam mittit in infernum.

Et Horat. 1 Epist. 5 :

Quid non ebrietas designat? aperta recludit,

Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem.

Putat S. August. q. 51, Aaronem, et quemlibet pontificem ei succedentem, nunquam potuisse bibere vinum et siceram, eò quòd pontifex, inquit, singulis diebus debebat intrare tabernaculum, ut adoleret incensum. Sed nifitir falso fundamento : putavit enim S. Augustin. altare thymiamatis fuisse in Sancto sanctorum, in quod solus pontifex ingredi poterat, ac consequenter putat ipse solum pontificem potuisse adolere thymiam. Verùm Exodi ult. demonstravi altare thymiamatis non fuisse in Sancto sanctorum, sed in Sancto, ac consequenter quemlibet sacerdotem potuisse in eo offerre thymiamata, uti expressè dicitur 1 Paral. 6, 49; et 2 Paral. 26, 18. Ita Radulph.

VERS. 11. — PER MANUM MOYSI, per Moysen.

VERS. 12. — TOLLITE SACRIFICIUM, factum. Hebr. enim est *mincha*, quod Aquila, teste Isychio, vertit *domum de frumento*; vide dicta c. 6, v. 16 et 17.

VERS. 13. — QUOD DATUM EST TIBI ET FILIIS TUIS DE OBATIONIBUS. Hebr. *de igitrationibus*, id est, de victimis ignitis, vel igne crematis Domino.

VERS. 14. — EBETIS IN LOCO MUNDISSIMO. Hebr. *mundo*, id est, *santo*, ut vertunt Septuag. et sacrificiis dicto; videlicet in atrio tabernaculi juxta altare holocaustorio.

TIBI ENIM AC LIBERIS TUIS REPOSITA SUNT (hebraicè *data sunt*, scilicet à Deo, qui ita sanxit) DE NOTUIS SALUTARIIBUS, id est, de hostiis pacificis, quæ pro pace, id est, salute et prosperitate, offeruntur.

VERS. 15. — EÒ QUÒD ARMUM ET PECTUS, ET ADIPES QUI CREMANTUR IN ALTARI ELEVAVERUNT CORAM DOMINO, q. d. : Quia ex hostiis pacificæ sacerdotibus speciali cæremonia elevarentur mihi armum et pectus cum adipibus (Hebr. *cum igitrationibus*, id est, cum oblationibus adipum, qui igne Deo cremandi sunt), ita ut hæc tria mea sint, cum relique carnes hostiæ cedant ipsis laicis offerentibus; hæc de causâ volo, ut propter hæc elevationem, et ministerium sacerdotum, hæc

tria nobis utrisque cedant; sed ita ut adipes mihi adoleantur, armus verò et pectus cedant sacerdotibus in cibum.

VERS. 16. — INTER HÆC IRESCUM QUÒ OBLATIS FUERAT PRO PECCATO (populi, c. 9, 15) CUM QUÆRERET MOYSES, EXISTEM REPERIT, eò quòd Aaron et filii ejus, recenti sorsum clade percussis et mortis, hinc pro peccato comedere non possent, uti debebant juxta legem latam c. 6, 26, ideòque consecrari hircum comburendum esse, uti et carnes aïas Deo oblatas ipsis residuas Deus comburi jussisset c. 7, 17.

IRATUSQUE CONTRA ELEAZAR ET ITHAMAR. Aaron parentem omisit, quia irasus eum quàm fratres tangebatur mors filiorum, videbatque eum incore absorptum.

VERS. 17. — CUR NON COMEDISTIS BOSTIAM PRO PECCATO IN LOCO SANCTO, QUÆ SANCTA SANCTORUM (valde sancta) EST, ET DATA VOBIS UT PORTETIS INQUIETATEM MULTITUDINIS? Ut scilicet cum hostiis populi pro peccato simul etiam populi peccata in vos quasi recipiat, ut illa expietis, et pro eorum veniâ Deum deprecemini.

VERS. 18. — PRESENTIM CUM DE SANGUINE ILLIUS NON SIT ILLATUM INTRA SANCTA. Vox *presentim*, hic non est exceptiva, sed expositiva et rationalis. Patet ex Hebr., Chald., Sept., q. d. : Omnino oportuit vos, o sacerdotes, comedere hircum pro peccato oblatum : nam de sanguine illius non est illatum intra sanctuarium, nec aspersum altare thymiamatis. Talis enim hostia comedi debet à sacerdotibus; illa verò cuius sanguis inferebatur intra Sanctum, non comedebatur, sed toto comburebatur extra castra, ut dictum est c. 6, 30.

VERS. 19. — QUOMODO POTUI COMEDERE EAM? Hebr. *Si comedissem hodiè sacrificium pro peccato, an bonum fuisset?* id est, an placuisset in oculis Domini? q. d. : Minime placuisset, si hoc tempore hæc cæremoniæ comestioni servassem : nam in tantâ meorum strage et irâ Dei, potius tempus est, moreris et jejuniis quàm lætitiæ et epuli, vel convivi; quàm excusationem et satisfactionem ut justam probavit et acceptavit Moyses. Rectè enim Agesilaus, cum subito nocte movens castra cogeretur amicum agrum à tergo relinquere, dixit : Tali casu difficile est simul misereri et sapere.

Moraliter, discamus hic à Mose in irâ et injuriâ facile excusationem admittere, misereri, animumque lenire, et ad indulgentiam componere. Est enim hæc ira victoria, mansuetudo et clementia animi principis et regii. Ita Seneca lib. 2 de irâ c. 30, hortatur, ut si quid ab aliquo patimur, excusemus. Puer, inquit, est? *atque donetur : nescit in peccat. Pater est? aut tantum profuit, ut illius jam injuria jus sit; aut fortassis ipsum hoc meritum ejus est, quò offenditur. Mulier est? errat. Jussus est? necessitati quis nisi insipienti succedet? Læsus est? non est injuria pati quod prius feceris. Juxta est? plus illius credas sententiam, quàm tuæ. Rex est? si nocentem punit, cede justitiæ; si innocentem, cede fortunæ. Mutum animal est, aut simile mutò? imitari illud, si irasceris. Morbus est, aut calamitas? ergo levius transitit infir-*

mentem. Deus est? tam perdis operam si irasceris, quàm cum illum alteri precaris iratum. Bonus vir est, qui injuriam fecit? Noli credere : malus? noli mirari.

Symbol. S. Ambros. ad Simplicianum, explicans hoc Aaronis dictum, docet errari excusationem esse pronam, penitentiam verò difficilem. Nihil, inquit, peccare, solus Dei est : penitentiam gerere peccati, sapientis est. Id tamen difficile est; repugnat enim natura, repugnat verecundia. Et mox : Præponderant enim fu-

CAPUT XI.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens :

2. Dicite filiis Israel : Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de canetis animantibus terre.

3. Omne quod habet divisa ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis.

4. Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam sed non dividit eam, sicut camelus et cætera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis.

5. Chærogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est.

6. Lepus quoque; nam et ipse ruminat, sed ungulam non dividit.

7. Et sus, qui cum ungulam dividat, non ruminat.

8. Horum carnibus non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis.

9. Hæc sus qui gignuntur in aquis, et vesci licitum est : Omne quod habet pinnulas et squamas, tam in mari, quàm in fluminibus et stagnis, comedetis.

10. Quidquid autem pinnulas et squamas non habet, eorum quæ in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis,

11. Execrandumque erit : carnes eorum non comedetis, et morticina vitabitis.

12. Cuncta quæ non habent pinnulas et squamas in aquis, polluta erunt.

13. Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, et vitanda sunt vobis : Aquilam, et gryphem, et halicæctum.

14. Et milvum, ac vulturem juxta genus suum;

15. Et omne corvini generis in similitudinem suam;

16. Struthionem, et noctnam, et harum, et accipitrem juxta genus suum;

17. Bubonem, et mergulum, et ibin,

18. Et cygnum, et onocrotalum, et porphyriionem,

19. Herodionem et charadriionem juxta genus suum; upapum quoque, et vespertilionem.

20. Omne de volucribus quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21. Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retrò crura, per quæ salit super terram,

22. Comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, et attachus acque ophiomachus, ac locusta, singulari juxta genus suum.

23. Quidquid autem ex volucribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis.

turis presentia, et violenta moderatis, et plura paucioribus, et jucunda seriis, et asperis mollia; et tristibus læta, et illecebrosa rigidioribus, et præpropere tardioribus. Velox enim est iniquus, quia opere cogitationem anteverit. Lenta autem virtus, et diuturna cunctatior, quia adorienda inspicit, et prius examinat quod decorum et honestum. Pigra igitur et verecunda est penitentia; solis enim intendit futuris, quorum spes sera, tardior fructus.

CHAPITRE XI.

1. Le Seigneur parla ensuite à Moïse et à Aaron, et leur dit :

2. Déclarez ceci aux enfans d'Israël : Entre tous les animaux de la terre, voici quels sont ceux dont vous mangerez.

3. De toutes les bêtes à quatre pieds, vous pourrez manger celles dont la corne du pied est fendue, et qui ruminent.

4. Quant à celles qui ruminent, mais dont la corne du pied n'est point fendue, comme le chameau et les autres, vous n'en mangerez point, et vous les considérerez comme impures.

5. Le lapin qui rumine, mais qui n'a point la corne fendue, est impur.

6. Le lièvre aussi est impur, parce que, quoiqu'il rumine, il n'a point la corne fendue.

7. Le porc aussi est impur, parce que, quoiqu'il ait la corne fendue, il ne rumine point.

8. Vous ne mangerez point de la chair de ces bêtes, et vous ne toucherez point à leurs corps morts parce que vous les tiendrez comme impurs.

9. Voici celles des bêtes qui naissent dans les eaux, dont il vous est permis de manger : Vous mangerez de tout ce qui a des nageoires et des écailles, tant dans la mer, que dans les rivières et dans les étangs.

10. Mais tout ce qui se remue et qui vit dans les eaux, sans avoir des nageoires ni d'écailles, vous sera en abomination et en exécution.

11. Vous ne mangerez point de la chair de ces animaux, et vous n'y toucherez point, lorsqu'ils seront morts.

12. Tous ceux qui n'ont point de nageoires ni d'écailles dans les eaux, vous seront comme impurs.

13. Entre les oiseaux, voici quels sont ceux dont vous ne mangerez point, et que vous aurez soin d'éviter : L'aigle, le grifon, le faucon,

14. Le milan, le vautour, et tous ceux de son espèce;

15. Le corbeau, et tout ce qui est de la même espèce;

16. L'antruche, le hibou, le larus, l'épervier, et toute son espèce;

17. Le chat-huant, le cormoran, l'ibis,

18. Le cygne, le butor, le porphyron,

19. Le héron, la cigogne, et tout ce qui est de la même espèce, la hupe et la chauve-souris.

20. Tout ce qui vole et qui marche en même temps sur quatre pieds, vous sera en abomination.

21. Mais pour tout ce qui marche sur quatre pieds, et qui ayant les pieds de derrière plus longs, saute sur la terre,

22. Vous pouvez en manger, comme le bruchus, selon son espèce, l'attachus, l'ophiomachus et la sauterelle, chacun selon son espèce.

23. Tous les animaux qui volent et qui n'ont que quatre pieds, vous seront en exécution.

24. Et quicumque morticina eorum tetigerit, pollutetur, et erit immundus usque ad vesperum.
25. Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis.
26. Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit; et qui tetigerit illud, contaminabitur.
27. Quod ambulat super manus, ex cunctis animalibus que incedunt quadrupedia, immundum erit; qui tetigerit morticina eorum, pollutetur usque ad vesperum.
28. Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum, quia omnia hæc immunda sunt vobis.
29. Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his que moventur in terrâ mustela, et mus; et crocodilus, singula juxta genus suum;
30. Mygale, et chamæleon, et stellio, et laceria, et talpa;
31. Omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum;
32. Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, pollutetur, tam vas ligneum et vestimentum, quam pelles et cilicia: et in quocumque sit opus, tingatur aqua, et polluta erunt usque ad vesperum, et sic postea mundabuntur.
33. Vas autem fœtile, in quod horum quidquam intro ceciderit, pollutetur, et idcirco frangendum est.
34. Omnis cibus quem comeditis, si fusa fuerit super eam aqua, immundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit.
35. Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive cibani, sive chytropodes, destruatur, et immundi erunt.
36. Fontes verò et cisternæ, et omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, pollutetur.
37. Si ceciderit super sementem, non pollutet eam.
38. Si autem quispiam aquâ sementem perfulerit, et postea morticinis tacta fuerit, illud pollutetur.
39. Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum;
40. Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad vesperum.
41. Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cilium.
42. Quidquid super pectus quadrupes graditur, et multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comeditis, quia abominabile est.
43. Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.
44. Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, ego sanctus sum. Ne pollutatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram.
45. Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terrâ

21. Quicumque et touchera lorsqu'ils seront morts, en sera souillé, et il demeurera impur jusqu'au soir, et incapable de participer aux choses saintes.
25. Que s'il est nécessaire qu'il porte quelqu'un de ces animaux quand il sera mort, il lavera ses vêtements, et il sera impur jusqu'au coucher du soleil.
26. Tout animal qui a de la corne au pied, mais dont la corne n'est point fendue, et qui ne ruminé point, sera impur; et celui qui l'aura touché après sa mort, sera souillé.
27. Entre tous les animaux à quatre pieds, ceux qui ont comme des mains sur lesquelles ils marchent, seront impurs; celui qui y touchera lorsqu'ils seront morts, sera souillé jusqu'au soir.
28. Celui qui portera de ces bêtes lorsqu'elles seront mortes, lavera ses vêtements, et il sera impur jusqu'au soir, parce que tous ces animaux vous seront impurs.
29. Entre les animaux qui se remuent sur la terre, vous considérerez encore ceux-ci comme impurs; la hérisse, la souris et le crocodile, chacun selon son espèce;
30. La musaraigne, le caméléon, le stellion, le lézard et la taupe.
31. Tous ces animaux sont impurs; celui qui y touchera lorsqu'ils seront morts, sera impur jusqu'au soir.
32. Et s'il tombe quelque chose de leurs corps morts sur quoi que ce soit, il sera souillé, soit que ce soit un vaisseau de bois, ou un vêtement, ou des peaux et des cilices; tous les vases dans lesquels on fait quelque chose, seront lavés dans l'eau; ils demeureront souillés jusqu'au soir, et après cela ils seront purifiés.
33. Mais le vaisseau de terre dans lequel quelqu'une de ces choses sera tombée, en sera souillé; c'est pourquoi il faut le casser.
34. Si l'on répand de l'eau de ces vaisseaux souillés, sur la viande dont vous mangerez, elle deviendra impure; et toute liqueur qui peut se boire, sortant de quelqu'un de tous ces vaisseaux impurs, sera souillée.
35. S'il tombe quelque chose de ces bêtes mortes sur quoi que ce soit, il deviendra impur: soit que ce soient des fourneaux ou des marmites, ils seront censés impurs, et seront rompus.
36. Mais les fontaines, les citernes, et tous les réservoirs d'eau seront purs; celui qui touchera les charognes des animaux dont on a parlé, sera impur.
37. S'il en tombe quelque chose sur la sementence, elle ne sera point souillée.
38. Mais si quelqu'un répand de l'eau sur la sementence, et qu'après cela elle touche à une charogne, elle sera aussitôt souillée.
39. Si un animal de ceux qu'il vous est permis de manger, meurt de lui-même, celui qui en touchera la charogne, sera impur jusqu'au soir;
40. Celui qui en mangera, ou qui en portera quelque chose, lavera ses vêtements, et sera impur jusqu'au soir.
41. Tout ce qui rampe sur la terre sera abominable, et on n'en prendra point pour manger.
42. Vous ne mangerez rien de ce qui, ayant quatre pieds, marche sur la poitrine, ni de ce qui a plusieurs pieds, ou qui se traîne sur la terre, parce que ces animaux sont abominables.
43. Prenez garde de ne pas souiller vos âmes, et ne touchez aucune de ces choses, de peur que vous ne soyez impurs.
44. Car je suis le Seigneur votre Dieu; soyez saints, parce que je suis saint. Ne souillez point vos âmes par l'attachement d'aucun des reptiles qui se remuent sur la terre.
45. Car je suis le Seigneur qui vous ai tirés du pays

Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

46. Ista est lex animalium ac volucrum, et omnis animæ viventis, que movetur in aquâ, et reptat in terrâ;

47. Ut differentias noveritis mundi et immundi, et sciatis quid comedere et quid respuere debeat.

COMMENTARIUM.

Vers. 2. — HÆC SUNT ANIMALIA QUÆ COMEDERE DEBETIS, QUÆ COMEDERE LICET, patet ex Hebr., Chald., Septuag.

Quæres, cur hæc ciborum observantiam, et animalium mundorum ab immundis discretionem sanxit et precepit hic Deus.

Respondeo: Prima causa fuit, ut in his populus isto rudis haberet continuum exercitium, tum temperantia, tum obedientia, tum religionis et patriæ, mundis vescendo, immundis abstinendo ob honorem et reverentiam Dei ita jubentis, itaque semper Deum coleret: nam, ut ait Tertull. l. de Cibis judaicis c. 4: *Multa à Judæis ciborum genera sublata sunt, non, ut illa damnarentur, sed ut isti coercerentur servituri uni Deo; quia ad hoc assumptis frugalitas decebat, et gula temperantia, que semper religioni deprehenditur esse vicina, imò, ut ita dixerim, consanguinea potius atque cognata, sanctitati enim inimica luxuria est.* Secunda, ut corporali munditie populus iste assuescens, ab immunditiis idololatrarum et immundis eorum sacrificiis epulisque longius avocaretur. Tertia, ut per hæc ad munditiam mentis excitatus assurgeret, et Christo ex se nascituro purissime se compararet. Quarta, quia hæc immunda tropologicè vitiorum, à quibus cavere debemus, erant symbola. Hanc causam Eleazarus pontifex dedit legatis Ptolomæi Philadelphi, petentis sibi mittere 72 interpretes, qui sacram Scripturam ex Hebræo in Græcum converterent, ut dixi cap. 27. Hanc causam passim quoque Patres assignant, vel potius Novatianus lib. de Cibis judaicis, quem ipse adhuc catholicus existens scripsit, in quo fusè et minutim animalia hæc vetita, per vitia eis significata explicat; afferam ejus verba v. 30. Clemens Alexand. l. 2 Pædag. 10; Cyrill. lib. 9 contra Julian. ante finem; Origen. hic homil. 7; Euseb. lib. 8 de Præpar. Evang. c. 5, et S. Aug. lib. contra Adimantum cap. 45. Cùm enim Adimantus, utpote Manichæus, oppugnaret vetus Testamentum, tanquam à Deo malo datum, ac nominatim hanc abstinentiæ legem argueret ex illo Matth. 45: *Quod intrat in os non inquinat hominem*, respondet S. Aug. hos cibos Judæis non fuisse vetitos, quod per se mentem inquinant, sed hæc de eis præcepta populo carnali fuisse posita, ad significationem humanorum morum, et ut futuram disciplinam spiritalis populi christiani prophetarent. Hinc etiam, ut notat S. Cyrill. lib. 14 de Adoratione, quædam hæc vetantur que comedi non solent, quæque omnes naturaliter respiciunt et abhorremus, ut stellio, mustela, etc. Porrò hæc omnia appositè ad naturam sancta et discreta sunt, nam animalia hæc immunda censentur, edique vetantur, quæ naturâ suâ vel sunt vene-

de l'Égypte, pour être votre Dieu. Vous serez donc saints, parce que je suis saint.

46. C'est là la loi pour les bêtes, pour les oiseaux, et pour tout animal vivant qui se remue dans l'eau, ou qui rampe sur la terre;

47. Afin que vous connaissiez la différence de ce qui est pur ou impur, et que vous sachiez ce que vous devez manger ou rejeter.

nosa, uti sunt omnia reptilia, que semper humi repunt, itaque ex terrâ humiditatem viscosam, fœtidam et noxiam imbibunt, eamque in cute demonstrant: vel que immundis cibis vescuntur, ut porci et apupæ, que inter stercorea vivunt; et ciconia, que serpentes comedunt: sic et vesperilliones, noctuæ, hibernæ, que omnia immundis aluntur alimentis: vel que distemperate sunt complexionis, ut pisces hie vetiti, qui omnes mali sunt nutrimenti; vel que fere sunt et rapaces, uti gryphes, milvi, vultures. Sic Pythagoras suis interdixit ne fabâ vescerentur, eò quòd is cibus magnam habeat inflationem, idèque stomachum ac caput distendat, et tranquillitatem mentis inturbet, ait Cicero l. 1 de Divin.

Hæc ergo immunditia horum animalium duplex est, puta formalis jam dicta, quâ ipsa animalia in se aliquid immundi et distemperati continent; altera causalis, quâ immunditiam similem causant in homine, quia cum in se sint male complexionis, malique et noxii alimentis; hinc si comedantur, in homine intemperiam humorum generant, morbos creant, imò aliquando enecant.

Potissima tamen causa fuit symbolica, ut nimirum hæc animalia immunda significarent immunditiam peccatorum et vitiorum, quorum ipsa appositè sunt symbola, uti dixi.

Nota. Hæc animalium immunditia erat corporalis et legalis, que animam non inquinabat (nisi quis per inobedientiam, sciens contra legem ea comedisset) sed tantum arcebat Judæos à ministracione et oblatione sacrificiorum; atque ab introitu Sanctuarii: ab his enim abstinere debebat, qui cibos hie vetitos etiam inscius comedisset, donec se expiasset, perinde ac lepra arcebat leprosos à convitiis hominum, totisque castris.

Vers. 5. — OMNE QUOD HABET DIVISAM UNGULAM, ET RUMINAT IN PECORIBUS, COMEDETIS. Ut ergo animal sit mundum, quo vesci liceret Judæis, debebat habere hæc duo: Primò, ungulam, eamque divisam et bisulcam; nam que non habent ungulam, nimis humidæ sunt complexionis: que habent ungulam, sed eam non habent fissam, uti sunt equi, asini, cameli, nimis sicci et duri sunt temperamenti et alimenti, nec corpori humano nutriendo convenient: que verò ungulam habent, eamque dividunt, uti oves, boves, capræ, homini alendo congruunt, quia temperate sunt complexionis, idèque munda censentur. Ita Abul. Secundo, debebat ruminare, nam que ruminant, melioris sunt digestionis, idèque et melioris sunt complexionis; quòd si alterum horum desit, puta si animal non habeat ungulam fissam, aut non ruminet, censetur im-

mandum. Unde immundorum exempla subijci, camelum, leporem, suem, etc.

Tropologicè, remanant sancta animalia, puta viri sancti, qui verbum Dei quod aure percipiunt, in ventrem memoriae recendant, hocque sepius quasi ad os cordis revocantes, frequenter retractatione communiunt. Ita S. Greg. in cap. 7 Cant. S. Cyrillus verò lib. 9 contra Julian. docet ruminare esse prudentie symbolum. Pedem dividunt, qui in actione bonum à malo securant. Utrumque ergo requiritur ad munditiam et sanctitatem, videlicet et ruminare verba Dei, et ea opere explere. Ita Radolph., Isychius, Euseb. lib. 8 de Prep. cap. 5; Cyril. l. 4 de Adoratione, qui et addit aliam tropologiam: bifidus, ait, unguis perspicua figura est, quæ significat posse nos in utramque partem rectè incedere, videlicet quoad nos et quoad alios.

Ruminare ergo symbolum est prudentia: prudens enim est cogitandus, et singula mente ruminans, videt quid in quaque re expedit, quomodo Deo et hominibus, etiam impiis satisfaciat.

Narrat Plutarch. in Lacon. de Acrolato viro prudente, quod parentibus postulantibus ejus operam in re injusta, negarit, cumque illi urgerent, dixerit: Vos me educatis ad justitiam, patriæque legibus tradidistis, conator ergo his potius quam vobis obsequi, ut quoniam vultis me optima agere, optimum autem est cum privato, tum multo magis principi, id quod est justum, agam que vultis, que vero dicitis detractabo. Ita prudenter et suaviter rem illicitam negavit, simulque intentioni et voluntati parentum satisfecit. Ruminatio enim mille modos et media ad quidvis, ac præsertim ad odia declinandam, et gratiam hominum conciliandam, suggerit. Idem narrat, quod Aristo audiens Cleomenis dictum, quo rogatus, quid esset regis boni officium? dixerat: Amicis bene, inimicis malè facere; illud ruminans correxit dicens: Quamvis, mi homo, rectius erat amicis benefacere; inimicos autem amicos efficere?

In pecoribus, in quadrupedibus animalibus.

VERS. 4. — SICUT CAMELUS. Camelus immundus est, quia unguam habet, sed eam non dividit. Moses, inquit Cyrillus l. 14 de Adorat. ponit exempla camelum et leporem, id est, maximum et minimum, ut media inter hæc ruminantia, vel non dividenda unguam, immunda et vetita intelligamus.

VERS. 5. — CHOROGRYLLUS. Quod et quale animal est chorogryllus? Primò, Clemens Alexand. lib. 2 Pædag. 10, intelligit hyænam. Secundò, Abulens., Lyran., Cajet., Oleast. et alii recentiores intelligunt cuniculum.

Nota. Hebræa vox *saphan* tria significat: primò, chorogryllum; secundò, leporem; tertio, hericium. Ita ex Philone S. Hieron. in Nominib. hebræicis in Jerem. ; *saphan* enim par Ψ vel Σ lectum, absconditum et latitans significat. Unde *saphan* generale est nomen, et commune multis animalibus fugacibus, et in lateribus degentibus: sicut et pleraque alia Hebræa animalium vocabula multis competunt, ut demonstrat Ribera in c. 5 Zachar. n. 21. Idque patet ex eo, quod idem nomen à variis, puta à Septuag., Chald. et

nostro variè, imò et à nostro aliter hic, aliter ibi vertatur: sic *saphan* hic et Deut. 14, 7, noster vertit chorogryllum, uti et vertunt Septuag.; alibi vertit leporem, ut Proverb. 30, 26; alibi vertit herinaceum, ut psal. 103, 48.

Chorogryllus ergo, vel herinaceus est animal magnitudine medioerium cuniculorum, de cavernis petrarum gregatim procedens, pascensque in Palestinâ juxta mare Mortuum, ait Eucherius lib. de Nomin. Hebræicè, cap. 12, atque inde fortè grecè dictus est chorogryllus à $\chi\omicron\rho\omicron\rho\lambda\lambda\omicron\varsigma$, id est, rupe, et $\gamma\rho\lambda\lambda\omicron\varsigma$, id est, porcus, quasi dicas porcellus rupium. Ita ferè et S. Hier. vel quisquis est auctor commentatorum in Proverb. cap. 30; nam hæc comment. non esse S. Hieron. ex eo colligitur, quod hoc ipso loco auctor citet S. Hieronymum. Potius videtur esse Ven. Bedæ, cui ea attribuit Trithemius. Hic ergo auctor sic ait: Pro lepulo antiqua translatio chorogryllum posuit. Est autem hoc animal non majus hericio, habens similitudinem muris et ursi, cujus in Palestinâ regionibus magna est abundantia, semperque in cavernis petrarum et terræ Jovis habitare consuevit. Unde et Origenes hic pro chorogryllo vertit herinaceum. Chorogryllus ergo distinctum est animal à cuniculo et hericio, licet id neget Petrus Serranus: quorsum enim Sept. et noster vocaret eum chorogryllum, tam obscurâ et ignotâ voce, si esset cuniculus vel hericus? hæc enim nomina et animalia nobis notissima sunt. Unde et Eucher. ac S. Hier. distinguunt herinaceos sive chorogryllus ab hericis sive echinis, qui spinosus undique habent aculeos, ut vix contingi possint, quos ad libitum exerunt, vel remittunt et contrahunt, usque pomis se in hortis onerant, que ad latibula sua deferunt.

VERS. 6. — LEPIUS quoque (immundus est) NAM ET IPSE RUMINAT, SED UNGULAM NON DIVIDIT. Nam lepus non habet unguam, seu basin pedum osseam et continuam quam dividat, sed loco ejus habet unguos variis et aculeatis. Sub lepore cuniculum intellige: nam cuniculus est lepus parvus, ut ait Plinius l. 8, 55. Unde Sept. vertunt $\kappa\omicron\upsilon\lambda\omicron\mu\omicron\varsigma$, id est, cuniculus, ita grecè dictus à pilosis et hirsutis pedibus, teste Aristotele lib. 3 Histor. anim. c. 12; et Plinio. Fabulantur Thalmudistæ Sept. pro Hebr. *arnephet*, id est, lepore, substituisse $\kappa\omicron\upsilon\lambda\omicron\mu\omicron\varsigma$, id est, cuniculum, eò quod uxor Ptolomæi Philadelphæ, qui Septuag. ad versionem Bibliorum evocarat, vocaretur Arnephet: Ne, inquit, dicat: Irrident me Judæi, atque idèò scripserunt nomen uxoris meæ in lege; nimirum inaudierant Thalmudistæ de Ptolomæo filio Lagi, qui fuit pater Philadelphæ. Itaque quo ad Ptolomæum dictum Lagum, id est, leporem, referendum erat, ad Philadelphæ uxorem retulerunt. Porò $\kappa\omicron\upsilon\lambda\omicron\mu\omicron\varsigma$ et leporem et cuniculum significat, magis tamen cuniculum. Unde Aristoteles et Plinius $\kappa\omicron\upsilon\lambda\omicron\mu\omicron\varsigma$ à $\lambda\omicron\upsilon\pi\omicron\upsilon\lambda\omicron\varsigma$, id est, lepore, distinguunt; sed, ut dixi, sub lepore hic intelligitur et affinis cuniculus. Clemens Alexand. leporem vitium putat ob libidinem, cui valdè obnoxium est hoc animal. Unde et tot fortè simul concipit et parit: hæc etiam de causâ leporibus

multis uterque inest sexus. Audi Gesnerum varia ex variis more suo colligentem tomo de Quadrupedibus; in lepore: Lepus quadrupes hebræicè arnebet vocatur, voce feminini generis, eò quod lepores omnes (ut doctissimi plerique testantur) utrumque sexum habeant. Arnebetus de leporibus scribit utrumque vim, et utrumque sexum singulis inesse, ac sine mare atque signere. Quòd idem lepus aliquando mas aliquando femina sit, et naturas transmutet, et quandoque velut masculus generet, quandoque velut femina pariat, manifestum esse Democritus tradit in Geoponicorum 19, 4. Idèoque à Phisicis, ait Donatus, lepus dicitur incerti sexus, ac esse modo mas, modo femina. De lepore ait Niphus: Illud verum est, quòd sit mas et femina, et ad alteram incubus, et ad alteram succubus; unde tradunt venatores, in genere leporum inveniri eum, qui est femina tantum; sed nullum esse marem qui non sit femina, quod sensibus subjacet: num invenitur est lepus testibus atque mentibus præditus, qui lepulos ferbat in utero, nec non et lepus ferens lepulos, testibus carens et mentibus que contra adversario- rum objectiones dilato manifestissima est. Nos verò testantur, vidisse leporem solem marem, et leporem tantum feminam, et leporem utriusque sexus, idque apud nostros venatores probatissimum habetur. Hæc Niphus: et idem penè verbis Aelianus, qui idem se vidisse testatur. Idem docent Patres, quos citabo vers. 50, in fine. Hæc jure et more Judæorum. Nam gentilibus lepus in deliciis fuit, et mense decus. Audi Martialem lib. 13 Epigram:

Inter aves turdus, si quis, me iudice, certet,

Inter quadrupes gloria prima lepus.

Tropologicè, hæc quatuor animalibus significantur quatuor vitia, quatuor virtutibus cardinalibus contraria. Primò, camelus gibbosus symbolum est superbi et superbiæ, que prudentiæ et sapientiæ est contraria. Vera enim sapientia est humilis: è converso camelus gibbosus est et stolidus. Nota est fabula: camelus petebat à Jove, ut cornibus armaretur; ejus ille stolidis præcibus irrisit, etiam aures mutilavit, ut non solum incernis, sed etiam deformis de cætero esset. Secundò, lepus timidus significat acediam et pusillanimitatem, que fortitudini et constantiæ repugnat. Tertio, chorogryllus, qui vastat et depascitur agros alienos, significat injustitiam justitiæ contrariam. Quarto, sus sordida significat gulam et libidinem, que temperantiæ adversatur; horum ne mortificis quidem, id est, malis actionibus externis, communicare licet. Ita Isychius.

VERS. 7. — ET SUS (immundus est), qui cum unguam dividat, non ruminat. Per suem ruminat accipere, tam marem quam feminam: hoc enim est Hebræum *chaar*; omnis enim porcina caro vetita fuit Judæis, unde etiamnum omni porcina abstinent Judæi. Pari modo sus apud Priscianum et Latinos communis est generis, et tam porcum quam porcam significat; hinc illud Virg. 3 Georg.:

Ipse ruit, dentisque Sabellus excauit sus.

Ridiculè nonnulli apud S. Polycarpum epist. ad Philippens. suis esum hic vetari putarunt, eò quòd sus

cùm comedit ita vorat, ut non agnoscat dominum suum, quodque cùm esurit grunatum edat ad dominum: hæc enim est natura et naturalis musica sus. Veriorum causam dat Cicero l. 2 de Naturâ deorum: Sus, ait, quod habet præter escam? cui quidem ne putresceret, animam pro sale datum esse, dicit Chrysippus. Hinc sanctus ille Abbas in Vilis Patr. l. 6, c. 4, n. 8: Sicut, ait, oculi porci semper intendunt in terram, ita anima delapsa in voluptatum et luxuriæ cæcum, vis potest respirare ad caelum, aut sapere aliquid dignum Deo. Porò errat Plutarch. lib. 5 Sympos. qu. 5, ubi docet Judæos abstinere suilla ex reverentiâ; eos enim suem revereri, eò quòd sus fuerit satioris et arationis magistra, præsertim in Aegypto; sus enim rostro terram effodiens, vestigium arationis impressit, et vomeris opus submovit. Similiter errat, dum ait Judæos abstinere lepore, eò quòd avulsiōne Aegyptiorum ducti, velinere leporem divinam reputant, isque sensus instrumentorum subtilitatem. Nam leporum oculi adeò sunt indefessi, ut etiam aperti iis dormiant. Celebritate autem videndi videntur cæteris asire: cujus admiratione ducti Aegyptii in suis sacris literis, picto lepore auditum significant. Probabilior causa est quam subdit: Suilla abominantur Judæi, quòd abhorrent à vitiligine et leprâ; quas putant esu harum carnis adscisci.

Alii porcum immundum, putarunt ex eo quòd terram suffodiat, itaque semina et messes subvertat, quâ de causâ Romani immolabant porcum Cereri mense aprilis, cum lampadibus et tædis accensis in vestibus albis. Audi Ovidium:

Prima putato

Hostia sus meruisse mori, quia semina pando

Eruerit rostro, spemque intercepit anni.

Et alibi:

Prima Ceres gravidæ gavisæ est sanguine porcæ,

Uta suas merita cæde nocentis opes.

Denique Adrianus imper. ut Judæos sua urbe abigeret, porcum incusculpi Hierosolymæ, eamque ex suo nomine Ailam nuncupavit. Audi Euseb. in Chron.: Ailæ ab Aelio Adriano condita, et in fronte ejus porte quæ Bethlehem egredimur, sus sculptus in marmore, significans Romanæ potestati subjacere Judæos; ut hoc simulacro quasi titulo significaret Judæos propriâ civitate, patriæ solo esse interdictos, ac Jerusalem jam non esse judaicam, sed gentilitiam et romanam: Romani enim porcum ob fractum animi robur, in vexillis præferbant, teste Festo in verbo porcus. Quocirca Judæi Vitellium iturum contra Arabes deprecati sunt, ne castra et signa effigie porci insignita, per Judæam traduceret, teste Josepho lib. 5 Belli cap. 4. Denique hæc sculpturâ porci significabat Judæos esse hominum scelestissimos. Nam, ut ait Horus, et ex eo Pierius Hierogl. l. 9, porcus symbolum est hominum veritatem spernentium, profanorum, perniciosorum, et eorum qui à Deo penitus sunt aversi. Ita Baron. anno Christi 137.

VERS. 8. — HORUM CARNES NON VESCEMINT, NEC CADAVERA CONTINGENTIS. Unde nec adipem eorum exi-

Victorin. tr. de Claustro anime: *Superstitiosum nimis, ait, quidam in suis preparandis cibis adhibent studium, infinita decoctionum, frizurarum et condimentorum genera excogitantes; modo mollia, modo dura, modo frigida, modo calida, modo cocta, modo assa, modo pipere, modo alio, modo cymino condita, secundum consuetudinem pręgnantium uulterum desiderantes: ita ut eis decaudent coquorum artes, questiones, et sollicitudo. Isti videntur colere ventrem tanquam Deum. Et rursum: Solent Diis templa construere, altaria erigi, ministri ad seruiendum ordinari, immolari pecudes, thura concremari; ita Deo ventri templum est coquina, altare mensa, ministri coqui, immolatae pecudes coctę carnes, fumus incensorum, ordo saporum. Audi et D. Alanum tr. de Complanctu nature: Hęc, ait, pestilientia non vulgari humilitate contenta, profundius se porrigit in prelatos, qui salmones, lucios, catersque pisces variis decoctionum cruciatos martirijs, baptisimi adulterantes officium sacro piperis fonte baptizant, ut ex tali baptisimato multiformem saporis gratiam consequantur. In eadem menad terrestre animal piperis inundatione submergitur: piscis natus in pipere, avis ejusdem viscoitate ligatur; dunque tot animalium genera uo ventris ergastulantur in carcere, aquatice animal secum pedestre aerumque genus in eodem sepulcro intumulari miratur: quibus et deter licentia excedit, egressis tix portę sufficit amplitudo.*

Alius: *Est calicum remex, et navis symposium.*
 VRS. 17. — Iux. Ibis, ægyptia est avis, serpentina et scorpis infesta, lique vescens, quę rostri aduicentate salsuginem adhibens, per eam partem se perluit, quę reddi ciborum onera maxime est salubre, quod aduicentate Ægyptii clystere sunt imitati; ibis ergo homines docuit clysterem. Ita Plinius l. 8, c. 27, et Plutarch. dialog. an bestis aliquid rationis insit; merito ergo ibis ex lege immunda erat avis. Solinus tradit, ibi ore generare et concipere. Idem de corvo nonnulli putarunt et putant. Sed hæc est fabella, quam validè refutat Aristoteles lib. 5 de Generat. animal. 6; unde enim semen ex ore in matricem permearet? deberet enim prius transire stomachum: ibi autem concoqueretur. Fabula inde nata est, quod corvi rarò videntur uti venere, sed sapè rostris jungi.

VRS. 18. — ONOCROTALA. Sept. vertunt pelicanum. Fortè eandem intelligunt avem. Nam et Oppianus in Ixeuticis onocrotalum vocat eundem quem pelicanum; et Gesnerus l. de Avibus, in onocrotalo, speciem onocrotali recenset pelicano congenerem: quin et S. Hieronymus Psal. 101, 7, cum Septuag. Hebr. *kaa* pelicanum verit, et in comment. ejusdem loci, asserit pelicanum vocari onocrotalum. Porrò onocrotalus dicitur ab *ὄνος*, id est, *asinus*, et *κρόταλος*, id est, *crepitaculum*, eò quod absona voce crepitando rudentem asinum referat. Dicitur à nonnullis *gutturosa*, ab ingluvie, quę in guttore ejus, instar strumę propendit, atque in nonnullis tanta est, ut quinquelibres vivos pisces vorant sorpti uno; imò ex Francisco Sanctio narrat Aldrovandus Ornith. lib. 19, c. 2, in onocrotalo quodam, cum præ gravēne cecidisset, et captus esset, parvulum puerum Æthiopen inventum

esse. Hebraicè vocatur *kaa*, à vomitu, tum quia aquam quam ingluvie illa continet, revomit, ut prædam ex eà seligat et comedat, teste Plinio l. 10, c. 47; tum quia conchas devoratas, et calore gurgulionis, vel stomachi sui, apertas revomit, ut ex eis carnem ab ostreis seligat et devoret. Meritò ergo hæc Judæis immunda fuit avis: quin et Christiani eã abstinent, quia carnem habet duram, excrementitiam, et vix ferendi odoris, maxime cum annosior est, ait Aldrovandus. Ob alias tamen ejus proprietates, hæc avis in bonum capitur: nam ob rudem et lugubrem ejus vocem, pręnitentes et gementes assimilantur pelicano, sive onocrotalo, Ps. 101, 7. Sic et aquilę, herodii, milvi, pro diversis earum qualitatibus nunc in bonum, nunc in malum, capiuntur. Sic leoni comparatur tam Christus, ob fortitudinem, Apoc. 5, 5, quam diabolus, ob crudelitatem, 1 Petr. 5, 8. Ita Radulph. et Ischyrius.

PORPHYRIONEM. Porphyrio avis est in capite habens veluti cristam, magnitudine par gallinis, sed crura eã longiora; à colore nomen invenit, rostrum enim habet rubicundum, uti et crura. Hinc gręcè dicitur porphyrio, id est, purpureus. Ita Oppianus in Ixeuticis, Gesnerus et Aldrovandus. Rapinę piscium inhiat, ait Procopius, et solo morsu bibit, omnem cibum aquã subinde tingens, deinde pede ad rostrum velut manu afferens. Ita Plinius l. 10, 46; et Aristot. l. 8 Histor. animal. c. 6. Addit ex Polemone Aldrovandus, porphyrionem indeocilem esse, nec unquam mansuescere, et ex Æliano ac Callimacho, eum nullius aspectum pati dñm comedit; itaque secedere et in oculo comedere. His de causis immundus habitus est. Aliã tamen ex parte mirè ejus pudicitia laudatur. Refert ex Polemone Athenæus lib. 9 de Coenis sapientum cap. 12, porphyrionem in domibus nutritum, mulierum pudicitie esse custodem, earumque adulterium sagacissimè deprehensum, suo suspensio et necè indicare ac prodere. Sed quomodo per se avis laqueo se suspendat? Quare rectius per abstinentiam à cibo, et per inedia se necando, eum id facere dixit Polemon, et ex eo Aldrovandus, qui et ex Tzetze addit, eum tam esse pudicum, ut viso scorto expiret.

VRS. 19. — HERODIONEM. Hovus avis Aristot., Plinius, Oppianus et alii non meminerunt: quis ergo est herodius vel herodion? Primò, S. Augustinus in Psal. 105, 48, intelligit fulicam. Secundò, Albertus Magnus tract. de Avibus, putat esse aquile speciem nobilissimam, quę chrysaetos et stellaris dicitur, quasi herodius sit heros, id est, rex et dux, avium, uti vocatur Psal. 105, 48. Tertio, Radulphus, Lyranus, Gesnerus et alii multi, putant herodium esse falconem, adeoque præstantissimam ejus speciem, quę hierofalco, vulgò *girfalco*, dicitur. Unde et S. Hier. in Psal. 105 dicit herodium aquilas vincere, eisque dominari: ita et Glossa ibidem. Quarto, Theod. Gaza in lib. 9 Aristot. de Hist. anim. c. 1 et 18, et alii censent esse ardeam. Eadem enim quę ibi Aristoteles de herodio, Plinius scribit de ardea, lib. 10, c. 60. Quintò, probabilissimè videtur herodium esse ciconiam. Ita Suidas, R. David, et passim Hebræi. Probatur primò, nam herodius he-

braicè vocatur *chaisda*, à pietate: *chesed* enim est pietas, ciconia autem pietas in parentis ubique celebratur.

Dices: *Chaisda* significat etiam *milvum*. Respondeo: *Milvus* vocatur *chaisda* per antiphrasin, quasi minime hodi, sed rapax et vorax. Secundò, quia Suidas herodius omi dicit, quasi *Ebbero*, id est, palustrem (*εβερ*: om in est palus); in paludibus autem versatur ciconia, ibique ranas et serpentes depascitur. Tertio, quia Ps. 105 herodius vocatur dux avium, scilicet cicurum; talis autem est ciconia; nam licet aquilę et falcones superent ciconiam, tamen eorum nidi (de quibus agit Psal. 105), et hominibus, et avibus aliis incogniti sunt.

CHARADRION. Charadrius dicitur à charadris, id est, præruptis et cavernosis riparum locis, in quibus degit. Ita Aristot. lib. 9 Hist. animal. cap. 11. Avis hæc est stupida quę mare venatur, noctisque est amica instar noctę. Unde proverbium *Charadrium imitans*, de eo qui latet et lucem fugit; hinc immunda Hebræis est habita, quin et Aristoteles eam vocat pravam avem.

Nota. Vigtiv avium species hęc quasi immundę nominantur, et comedi vetantur; quia omnes ferò sunt rapaces; quedam etiam quia lucifugę sunt et nocturnę, uti bubo, charadrius, vespertilio; quedam quia amphibie sunt, ut larus et mergulus; quedam quia sordide, ut upupa, ibis, noctua; quedam quia bestię potius sunt quam aves, ut struthio; quedam quia melancholicę sunt, ut herodius sive ciconia; multę etiam ingluviöse sunt, unde longiore sunt collo, cibusque de profundo aquarum limo exquirunt et expiscantur; quedam denique quia intemperie sunt nimis calidę, ut corvus et cygnus, ejus plumę licet albę sint et molles, caro tamen est dura, nervosa et nigra: unde et excrementa habet albiora. Aves enim calidę suum flagma per album stercus ejectionem; bilem vero retinent. Contrarium faciunt eę quę frigidę sunt. Ex quibus patet has aves parim ensi esse aptas, meritiòque ex lege censeri immundas.

Tropolog. Radulphus: Vigtivi hęc aves, inquit, notant vigtivi vitia potentium, et eorum qui sublimes habent spiritus. Primò, aquila notat potentium superbiam. Unde Ezech. 17, 7, Nabuchodonosor comparatur aquilę grandi magnarum alarum. Secundò, gryphes significant potentium crudelitatem. Tertio, halæctus, qui non est tantis viribus, sed tamen prædo, significat violentos in pauperes. Quarto, milvus significat potentium insidias. Quintò, vultur castra et cadavera ascetas, significat eos qui quasi vultures principum et aularum sunt assecti, ad hoc ut eorum ope alios expolient, quos Alphonus rex Aragonum solebat vocare *Harpys* aule suę. Sic et Seneca epist. 96: *Qui, inquit, amico egro assidet hereditatis causę, vultur est, cadaver expectat.* Rursum vultures sunt voraces et gulosi. Nam, ut scribit Epiphanius in Physiol.: *Vultur cunctis avibus voracior est: quadraginta enim diebus cibo abstinet, quem cum invenit, totidem esse ex illo liberè ingurgitat; itaque quadragenariam*

abstinentiam quadragenarię ingluvie compensat. Vultures ergo sunt, qui post jejuniū quadragesimę à paschate ad pentecosten se infarcunt et ingurgitant. Sextò, corvi sunt, qui moribus pascentur alienis. Septimò, struthio, qui herodio similis est pennis, sed non volat, Job 59, v. 16, notat hypocritas, qui sub religionis specie aliis nocent. Qui intus est Nero, foris Cato, inquit S. Hieronymus, monstrum est simile illi poetico:

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimera.

Tales sunt,

Qui Curios simulant, et bacchanalia vivunt.

Diogenes apud Laert. l. 6, c. 2, cuidam sibi placenti, quòd lenis exuvio tectus ingrederetur: *Non tu desines*, inquit, *virtutis stragula pudesfacere?* indecor enim esse censuit, quòd homo mollis Hercules amictum sibi vindicaret. Alexander nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd austeram vitam ageret: *Foris, ait, Antipater albus est, intus verò totus est purpureus*, notans fictam illius parcimoniam, cum esset aliqui ambitiosissimus. Ita Plutarch. in Apophth. Reg. Achilles apud Homerum Iliad. 4, sic ait:

Is mihi juxta invidius, ut atri limina Diis, Qui verbis aliud prodit quam mente volutat.

Trojanus equus à Græcis concinatus Trojanos fofellit, quia Minerva formam menditum est, inquitbat Diogenes: ita facit et hypocrita.

Qui muscum redolentem circumferunt, iis anima foetet: sic et hypocrite qui plurimam pietatis speciem exhibent, intus fugidissime mendat. Rectè ergo comparantur struthioni. Nam, ut ait S. Gregor. 7 Mor. 1: *Struthio volandi speciem habet, sed usum volandi non habet: sic hypocritis cunctis intuentibus imaginem de se sanctitatis insinuat, sed tenere viam sanctitatis ignorat.*

Octavò, noctua noctu acutum cernens notat sapientes in malo. Unde S. Ambros. serm. in Malachiam. Proph. in fine tom. 2: *Nolo, ait, te imitatorem esse noctuę, quę licet per noctem vigilet, per diem tamen pigra vel cæca est, quę grandibus oculis tenebrarum caliginis diligit, splendorem solis horrescit, illuminari obscuritate, luce cæcetur. Illud animal hereticorum figura est atque gentilitium, qui tenebras amplectuntur diaboli, lucem Salvatoris horrescunt, et grandibus disputationum oculis cernunt vana, non respiciunt sempiterna. De his ait Dominus Ps. 115: Oculis habent et non videntur. Et Ps. 81: In tenebris ambulat; sunt enim acuti ad superstitiosa, hebetes ad divina.*

Nonò, larus amphibius significat milites, qui in terrã quasi aridi et cæcibes, utpote uxore carentes, vagę tamen luxurię aquis et fluxu volutantur. Decimò, accipiter rapax, qui ubi mansuetus est, possessoribus ad prædas et rapinas servit, significat famulos ad dominorum nutum pauperes deprædantes. Undecimò, bubo significat eos qui foedissimis sceleribus opplet, lucem et homines fugunt. Duodecimò, mergulus significat eos qui voluptatibus carnis absor-

hentur. Decimò tertio, ibis significat eos qui in se, id est, corpora et animas suas, iniqui et crudeles sunt. Decimò quarto, cygnus significat eos qui de solis vestibus et terrenâ affluentia gloriantur. Decimò quinto, onocrotalus significat avaritiam inexplebilem. Decimò sexto, porphyrio significat contumaces, qui nihil nisi tinctum aquâ propria voluntatis et delectationis suscipiant. Decimò septimo, ciconia significat stoliditatem ad capiendâ coelestia. Decimò octavo, charadrius avis garrula significat loquacitatem. Decimò nono, upupa gemitum in cantu inter stercorea simulans, significat tristitiam seculi; in hanc enim, atque in sordes et dolores, seculi delicie et lætitia desunt. Vigesimo, vesperilio significat secularem scientiam, sola naturalia et terrena sapientem. Ita Radulph. et S. Thom. 1-2, q. 102, a. 6, ad 1.

JUXTA GENUS SUUM, juxta speciem suam, quasi dicitur: Omnes species harum avium veto; sunt enim multæ accipitrum species, sicut et aliarum avium; Sept. vertunt et *his similia*; Hebr. enim *min*, etiam similitudinem significat, et ita verit noster v. 45; una enim, verbi gratiâ, accipitrum species a terri specie accipitrum similis est.

VERS. 20. — OMNE DE VOLUCRIBUS QUOD GRADITUR SUPER QUATUOR PEDES, ABOMINABILE ERIT VOBIS, quia quatuor pedes signum sunt, illud non tam esse volucrum quam in terrestre animal degenerare: ideòque illud immundum haberi volo.

VERS. 21. — HABET LONGIORA RETRO CRURA PER QUÆ SALIT. Quia tale non omnino terrenum est, sed ignei aliquid se habere, per salum ostendit. Unde mundum censeri volo.

TROPOL. hi sunt sancti, qui in carne et pompâ seculari constituti, non secundum illum militant, sed à seculi sordibus resiliunt, et in æternitatis cogitationem et desiderium exsiliunt. Ita Isych. et Radulph.

VERS. 22. — UT EST BRUCHUS IN GENERE SVO (hæc imunda sunt quia salium) ET ATTACKUS, ATQUE OPHIOMACHUS, AC LOCUSTA. Probabile est hæc quatuor esse locustarum species, uti Rabbinii et Catholici plerique consentiunt; Abulensis ita illa distinguit, ut locustam dicat esse et dici bruchum, quando nascitur; attackum, cum incipit habere alas; locustam, cum jam omnino perfecta est. Hinc etiam ophiomachus non est ciconia, aut pelicanus, vel avis alia, cum hic dicatur esse quadrupes, sed est certa locustarum species, uti sunt præcedentes. Hanc enim significare videtur vox hebraica *hargol*. Ita Vatablus, Oleast. et alii; alioqui læcra à Græcis vocatur *ophiomachus*, eò quod cum serpentibus pugnet; verum læcra nominatur et vetatur v. 50. Porrò ophiomachus, esse locustæ speciem, æquè ac bruchum, et attackum (vel attelabum) disertè asserit Suidas et Isychius in lexicis, ac Aldrovandus lib. de Insectis, c. de Locust. p. 408, qui et addit ex Aristot., Plinio et alio quodam oculato teste, locustas quasdam pugnare cum serpentibus, indeque vocari *ophiomachos*. Sic et Isychius hic, qui et tropolog. addit ophiomachum significare viros stræuos, qui sepes difficultatum transiliunt, mentem atollentes

ad coelestia, pugnantque cum serpente infernali, cogitantes illud Pauli: *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, et adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus*. Hinc *Agyptii*, ait Pierius hierogl. 28, per ophiomachum denotant modestiam, temperantiam et continentiam; quippe quæ virtutes nequitiæ oppositæ sunt. Ille siquidem serpentem oppugnat, dum voluptatem prorepentem terræ allidunt, per meditationem saliendo ad res divinas, easque degustando per affectum et desiderium.

Nota. Locustas comederunt Judei, uti et multæ aliæ gentes, ut *Athiopes*, Lybi, Parthi, aliique orientales, qui inde *ἀφιδεργασται*, id est, *locustivori*, sunt dicti, teste Diodoro Siculo lib. 5, c. 5; et Plinio lib. 6, 50; et Hieron. l. 2 contra Jovin. Ita S. Joannes Baptista locustas comedit. Porrò locustas comedeant vel elixas, vel tostas et in pollinem redactas, imò etiam sale et fumo duratas in totum annum servabant. Quomodo, et quale homini alimentum sit locusta, docet Hieronym. Mercurialis lib. 2 variarum Lectionum cap. 20, ubi inter alia docet locustas cibum esse sicum qui vitam abbreviet, pediculos gignat et morbos creet.

VERS. 25. — QUIDQUID AUTEM EX VOLUCRIBUS QUATUOR TANTUM HABET PEDES, EXECRABILE VOBIS ERIT. Pedes intellige æquales, nam si posteriores habet longiores quibus saliat, mundum erit, ut dictum est v. 21.

VERS. 24 et 25. — ET QUICUMQUE MORTICINA FORUM TETIGERIT, POLLUETUR, etc., ETSI NECESSE FUERIT, UT PORTET QUIPPIAM HORUM MORTUUM (verbi gratiâ, ut illud efferre debeat ex urbe aut viâ, ne acrem inficiat) LAVABIT VESTIMENTA SUA, etc.

VERS. 26. — OMNE ANIMAL QUOD HABET QUIDEM UNGULAM. Est anacephalæosis, et repetitio præcedentium. Unde subdit: *Qui tetigerit illud, cadaver, vel morticinum illius, uti explicuit v. 24, 25, 27, contaminabitur, nam viva animalia immunda, ut equos, camelos, asinos, tangere, isque inequitare poterant Hebræi*. Ita Vatabl., Abulens. et alii.

VERS. 27. — QUOD AMBLAT SUPER MANUS (q. d.: Animal, cujus pedes anteriores sunt quasi manus, ut simia et ursus) IMMUNDUM ERIT.

Tropologicè, notantur hic ii qui quæstibus causâ citò manus aliis, etiam indignis, imponunt. Ita Isychius.

QUI TETIGERIT MORTICINA FORUM, POLLUETUR USQUE AD VESPERUM. Vespera enim apertissimum est tempus ad discriminandam et obliterandam quasi immunditiam.

Vespera tropol. penitentiam significat: *ad vesperum enim demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia*. Ita Isych.

Allegoricè, vespera sive solis occasus significat necem Christi, quâ omne peccatum omnique immunditia ablata est in mundi vesperâ, id est, in novissimâ mundi ætate. Ita Abulens. in cap. 22, quest. 8.

VERS. 29 et 30. — HEC QUOQUE INTER POLLUTA REPUTABUNTUR, MUSTELA, ET MUS, ET CROCODILUS, MYGALÆ, ET CHAMELEON, ET STELLIO, ET LACERTA, ET TALPA. Hæc hic vetantur Judeis, quia gentes nonnullæ, et Barbari hæc et similibus vescerantur. Ita Stuekius lib. 2 Convivialium c. 9, docet quod germani milites olim comederint bombyces frixos, Itali mustelas, Hispani testudines domiportas; quin et hodiè multi fungos, ostrea et conchyliâ, etiam cruda comedunt, quæ tamen ex putredine procreari scimus. Vetatur ergo hic Judeis *mustela*, quia furax est, et naturam habet muris, videturque esse longus mus; mus autem immundus est, quia terreus et fetidus.

Tropolog. mus et mustela significant pauperum fraudes, et pauperes fraudulentos. Ita Radulph. unde et Cyrill. n. 9 contra Julian: *Mustela, ait, et mus designant timidam et minus virilitatis, obstreperaque furum genera*. Quare Brasidas murem in caricis à se deprehensum morsus ab eo dimisit, addens: *Nihil ita est exiguum, quod salvum esse non possit, si se tueri, vel vim inferentes ulcisci audeat*. Testis est Plutarch. in Lacon.

Crocodilus immundus est, quia amphibius est durus et rapax.

Tropolog. crocodilus latrones publicos significat. Ita Radulph.

VERS. 30. — MYGALÆ. Est mus araneus, qui muris est magnitudine, mustelinâ specie, ore oblongo, caudâ gracili, ut ait Actius. Abundat his insula Britannia; dicitur mygalæ, quasi *μύγα*, id est, *mus*; et *γῆ*, id est, *mustela*; quia ex utroque animali participat et quasi trahit vitium edacitatis et furti. Ita Isychius et Radulph. Demochares furem ab undecim viris abduci videns: *Vah! miser, cur tantula, ait, furatus es, et non potius magna, ut tuè etiam abducesses alios?* indicans à parvis furtis debere non absterri parvitate et vilitate rei, cui tanta conjuncta est infamia; à magnis enim scelus ipsum et furca satis absterrent. Quæsitum est à Socrate *cur rideret?* respondit: *Video magnos latrones ducentes parvum ad suspendium, qui digniores sunt suspendio. Sacrilegia, ait, minima puniuntur, sed magna in triumphis feruntur*. Ita Valerius Maximus l. 7. Zeno servum in furto deprehensum cædi jussit, cùmque is se excusaret, et diceret, *sibi fuisse in fatis ut furaretur*: *Et cædi, ait, in fatis erat*. Ita Laertius l. 7, c. 1.

CHAMELEON. Græcè *χρῆμαλέων* dicitur, quasi *humilis*, sive *parvus leo*; animal est figurâ et magnitudine læcra, colorem sæpè toto corpore mutans: nam ad colores quos videt conversione facillimâ variatur, præterquam ad rubrum et album. Hinc pœmia: *Chameleonte mutabilior*, significans versipellem, inconstantem, et pro tempore sese vertentem in omnem habitum. Unde

Tropolog. chameleone significat parasitos, qui os et verba omni vento accommodant, ait Radulphus. Hinc Greg. Nazian. scribens in Julianum Apostatam, eum comparat chameleonti: sicut enim chameleon, ait,

facilè variatur, omnesque assumit colores præter candidum; ita et ille ex christiano factus est ethnicus: ineratque ei humanitas, sed inhumana; suadelaque ejus nil aliud erat quàm violentia, et immanitatis excusatione probata, ut videtur jure ad violentiam confingere, cùm persuadendo nil proficere posset. Rectè Seneca in Proverb. l. *Maximum, inquit, iudicium male mentis est fluctuatio, et inter simulationem virtutum et amorem vitiorum assidua factatio*.

Rursùm chameleon rostrum habet simile suillo, cauda est prælonga, unguis habet aduncos, motu tardiore ut testudo, corpus asperum ut crocodilus, ipse celsus hianti semper ore; solus animalium nec cibo, nec potu alitur, nec alio quàm aeris alimento, inquit Plinius l. 28, 8; Aristot. l. 2 de Animal. c. 2; Solinus et alii.

Ubi nota primò: Abulens. in cap. 14 Deut. censet chameleontem propriè non mutare colorem, sed speciem; color enim rei objectæ non potest producere in eo colorem, sed sui speciem: itaque chameleontis colorem, ex se speciem emittere, sed debilem et tenuem; eundem verò in se suscipere fortiore speciem coloris, ex re objectæ, cùmque reflectere ac si esset speculum, ita ut ejus proprius videatur esse color. Verùs alii censent chameleontem mutare colorem per contractionem sanguinis et spirituum: unde Aristoteles ait quòd inflatus mutet colorem, sicut nos in pudore, meto, vel lætitiâ mutamus colorem; cùm enim chameleon colorem objectum videt, illum ita phantasia sua imprimit, ut per dilatationem vel contractionem sanguinis et spirituum jam dictam, eundem in corpore suo exprimat. Vide Simonem Portium lib. de Coloribus, qui exstat inter opera Aristotelis. Nota secundo: quod Plinius et alii tradunt, chameleontem sine cibo ex solo aere vivere, absolutè non est verum: nullum enim est animal quod sine cibo ex aere vivat. Unde Theophrastus docet chameleontem ex rore vivere, et sæpè deprehensum esse muscas comedere: atque hinc fortè orta est illa vulgi opinio, eum ex aere vivere, scilicet ex eo quòd chameleon cùm sit tardæ digestionis, diu sine cibo vivat, cùmque eum sumit, tenem et levem sumat, uti rorem, muscas; etc. Ita Augustinus Niphus, Gesnerus et alii. Pari modo quod de salamandrâ falso jactatum est, eam in igne vivere, eoque non comburi, inde ortum habuit, quòd salamandra propter frigiditatem et crassitatem pellis, non tam citò consumatur igne, quin et eum subinde si parvus sit, extinguat.

Hinc symbolicè chameleontes sunt qui vento honoris et muscis deliciarum se pascent. Domitiani imperator, teste Suetonio, solebat quotidie per horas duas oblectare se captando muscas, ut in proverbium abiit *ne musca quidem*, qui ipse solus nec muscam reliquam sinebat. Domitiani totius orbis negotia geris et regis, quid ergo captas muscas? Quàm multi Christiani stolidiores sunt Domitiano, qui cùm salutem suam et æternitatem procurare debeant, quotidie non duabus, sed omnibus horis captant muscas! Ambis opes, muscam ambis. Ambis sponsam divitem et

speciosam, muscam ambis. Ambis vina et delicias, muscas ambis, quæ carnem, quæ palatum titillant, non satiant; quæ brevi in sordes et cadavera verse, fetorem et nauseam parient. Ambis præbandam, ambis officium, muscam ambis, rem exitum ambis, quæ brevi à te ad successorem avolatib. Vis honorari, vis præcellere, vis amari, vis coli, muscam ambis; quasi chamæleon populi auram captas, ventum hauris, vento vivis, vento deliciaris. O curas hominum, ô quantum est in rebus inane! Miseri, cæci mortales, curritis quasi gallinæ sine capite, sine cerebro ad escam, ad vermes, ad papilionis, ad muscas; curritis ad præbendas, ad dignitates; curritis ad mensas, ad convivâ, ad pocula; curritis ad merces et opes, et non semel cogitatis. Et quid tandem? quæ hæc omnia? quid post hæc erit? cur hic sum? cur à Deo animam rationalem et immortalè accepit? cur solem cœlumque suspicio? quis locus, quis status animam meam, post hæc omnia brevi finienda, excipiet? Ito nunc, adolescens, salta, larete, inebriare, venturi et veneri indulge; sed scito quod pro his omnibus adducet te Deus in iudicium, quod ibis in domum æternitatis tuæ. Vive ergo, non ut chamæleon muscis, sed ut leo escis solidis, vive Deo, vive æTERNITATI: esto aquila: Aquila non capit muscas; noli ambire primas inter graculos, cum aquila esse possis.

STELLIO. Animal est non dissimile lacerte, multo tamen minus, tergum habens lucentibus quibusdam guttis depictum ad modum stellarum; vesicitor rore et araneis, morsus ejus hominem semispitidum facit, varièque afflicti; nullum animal stellione homini fraudulentius invidet: eum enim quam quotannis exiit, protinus devorat, ut præcipiat homini presentissimum comitalis morbi remedium. Unde stellio significat fraudulentum, et crimen stellionatus vocatur crimen doli et imposturæ. Ita Plinius, lib. 30, c. 10. Stellionis vox erat illa Lysandri, qui cum culparetur, quod multa per dolum ageret, respondit: *Ubi leonina pellis non sufficit, ibi assuenda est vulpina*. Testis est Plutarch. in Apophth. Numerantur hic septem reptilia; quia licet omnia reptilia sint immunda, ut patet v. 41, hæc tamen præ reliquis. Ita Isychius. Verum cur lex hæc comedi vetat? — Præter litteralem causam datam v. 29, symbolica est quam assignat Novatian. I. de Cibis judæicis c. 5, ubi sic ait: *Quis mustela corpus cibum faciat? sed furta reprehendit; quis lacertam? sed odii vitæ incertam varietatem; quis stellionem? sed maculas execratur prædæ de alienâ morte quærentes; quis corum? sed versutas execratur voluntates; quis passerem? (ita enim ipse veritè quod habent Sept. *appellat*, sed malè; constat enim ex Hebræo, Chaldæo et nostro verendum esse strutionem: nam passer non immundum, sed mundum erat animal, aptumque etiam ad expiationem, ut patet hic c. 15, § 3): *Cum eum interdicit, intemperantiam coarguit; quando nocturnum, odit lacifugas veritatis; quando egnum, cervicis alte superbus; quando charadrium, garrulam nimis linguam intemperantiam; quando vesperilionem, quærentes tenebras noctis simus, et erroris; sic in canelo vitam damnat enervem,**

et criminibus tortuosam; cum suem, vitam reprehendit bonum suum in solâ carne ponentem; cum leporem, accensat reformatos in feminam vitas. Tradunt enim physici, lepore utrumque inesse sexum, uti et hyæne. Ita et Cyrillus lib. 9 contra Julian., Radulph. et Isychius jam sæpius citati. Potest quoque lepus esse symbolum usurarii; nam, ut ait Plutarch., lepus simul parit et aliud alit, et rursum superferat: ita generator æs alienum, priusquam conceperit, parit. Nam dans matuum, statim petit fenus, illudque tollens, rursum fenerat quod pro feno accepit. Peccata ergo et vitia bestiarum sunt, hominèque quasi in bestiam commutant.

Præclare Boetius l. 4 prosâ 5: *Quem, ait, transformatum vitis vides, hominem æstimare non potes; sed fuisse hominem, ad hæc ipsa humana corporis relicta species ostentat. Avaritiam ferret alienarum opum violentus ereptor? similem lupi dixeris. Ferax atque inquietus, linguam litigii exercet? cani comparabis; insidiatior occultus surripuisse fraudibus gaudet? vulpenticus exaquetur. Ira intemperans frenat? leonis animam getare credatur. Pavidus ac fœnex non metuenda formidat? cervi similis habeatur. Segnis ac stupidus torpet? asinum sivit. Levis atque inconstans studia permutat? nihil ab avibus differt. Pædis immundisque hibernibus immergitur? sordidâ suis voluptate delinatur. Ita homo probitate desertâ vertitur in belluam.*

VERS. 51. — OMNIA HÆC (reptilia) IMMUNDA SUNT, non tantum quoad esum, sed etiam quoad tactum, ita ut ea tangere non liceat, ut patet v. 41 et 43; et c. 5, 2, ubi reptile æquatur morticino, quia venenosum est utrumque.

VERS. 52. — GILICIA. Heb. est *sac*, id est, *saccus*, per quem Hebræi significant vestes è pills duras, quales sunt rusticorum, mendicorum, penitentium.

IN QUOCUMQUE FIT OPUS, q. d.: Vas quocumque, quo ad opus aliquid utimur.

ET POSTEA MUNDABUNTUR, id est, erunt munda; non enim aliâ lotione vel mundatione erat opus, sed adveniente vesperâ, expirabat hæc legalis immunditia, ut rursum censerentur munda. Patet ex Heb., Chald., Sept.

VERS. 53. — VAS AUTEM FICTILE, IN QUOD HOMINEM QUODAM INTRÒ CEDERET, POLLUTERET. Hebr. *oreum* quod est in eo, scilicet vase tali, pollutetur, et idcirco frangendum est, quia scilicet fictile est; nam si, foret ligneum aut metallinum, non esset frangendum, sed abluendum, ut dixit v. præc. Simile adivimus de vase fictili, in quo coquitur cur sacrificii pro peccato, c. 6, 28.

VERS. 54. — OMNIS CIBUS, etc. si FUSA FUERIT SUPER EUM AQUA, IMMUNDUS ERIT. *Aqua*, intellige immunda, vel fluens ex immundo vase; unde Chald. vertit, *aqua quæ aliquod horum*, puta pollutorum jam dictorum, tetigerit.

Tropol. Aqua immunda molliem animi significat; est enim hæc aqua cupiditatis, quæ inficit illud cui miscetur. Sicut ergo tentatio immunda tali aquâ madidos molles et languidos necat; sic aridos

et fortes exercet, roborat et coronat. Ita Radulph.

ET OMNE LIQUEUS QUOD MITTIT DE UNIVERSO VASE IMMUNDUM ERIT. *Vase*, intellige immundo. Nota. Tantum de liquidis dicitur, quod ea pollutantur; unde videtur quod siccæ, v. g., panis in tali vase immundo positus, non fuerit pollutus: cujus ratio congrua est, quod siccæ non tam facile sordes recipiunt, ut humida.

VERS. 55. — ET QUICQUID DE MORTICINIS HUIUSCEMODI CECIDERIT SUPER ILLUD (VAS) IMMUNDUM ERIT, scilicet illud vas, in quo aliquid de morticinis cecidit.

SIVE CLIBANUS, quibus panes coquantur, sive CHYTROPODES, id est, ollæ habentes pedes, ut sunt dipodes, tripodes, etc., quia fictiles sunt et latei, juxta dicta v. 53.

Tropol. clibanus est patientia martyrum, chytropodes sunt doctores, in quibus cibi sanæ doctrinæ, supposito igne operationis Spiritus S. coquantur, quia hæc nihil prosunt, nisi omnia immunda declinent. Ita Isychius et Radulph.

VERS. 56. — FONTES VERO, ET CISTERNE, ET OMNIS AQUARUM CONGREGATIO MUNDA ERIT. Intellige, etiamsi quid immundum in ea ceciderit: ita statuit Deus ob necessitatem aquarum, quibus carere nequit homo. Eadem ratio est de semine, ut sequitur v. 37, nisi illud esset aquâ perfusum; tunc enim, quia humidum, facilis sordes contraheret, idèque censebatur immundum, dandumque erat bestii; quia nulla expiationis hic fit mentio.

Tropologicè, fons et semine significat doctrinam veritatis, quæ etiam de morticinis, id est, vitis, disputans aut disserens, non pollutur, neque pollutur, nisi animam aqueam et mollem, quæ turpia per consensum attrahit et imbibit. Ita Radulphus.

VERS. 40. — QUI COMEDERIT EX EO (morticino) QUICQUID, SIVE PORTAVERIT; intellige nascens, IMMUNDUS ERIT USQUE AD VESPERAM; nam si sciens comedisset quis, graviter peccasset, et supplicio fuisset dignus.

VERS. 41. — OMNE QUOD REPTAT SUPER TERRAM, ABOMINABILE ERIT, quia testestæ, fedum et venenosum est, uti dixi v. 31.

Tropol. reptilia sunt et reptant, quia cœlum et cœlestia negligunt, qui corpus et mentem per terram trahunt; quorum omnia desideria sunt terrena, quorum mens non est in æthere, sed in ære, quorum deus venter est, aut mammona, aut ambitio. Similis tropologia est sequentium.

VERS. 42. — QUICQUID SUPER PECTUS QUADRUPES GRADITUR, (quia pedes habet breves: unde necesse est, ut in motu innitatur ventri et terræ, uti serpentes. Tropolog. significatur gastrimargia, sive gula delicti; ita Isychius); ET MULTOS HABET PEDES, ut vermes; SIVE PER HOMINEM TRAHITUR, uti sunt reptilia, NON COMEDETIS, quia ABOMINABILE EST.

VERS. 45. — NOLITE CONTAMINARE ANIMAS VESTRAS, CAPUT XII.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier, si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit

id est, vos ipsos, contrahendo immunditiam legalem per esum animalium hic vetitorum: quamquam poterant contaminare animam etiam peccato, si scilicet scienter, contra præceptum hoc ea comediscent.

Nec tangatis quicquam eorum, quæ proximè preceperunt: alia saltem tangere licebat, verbi gratiâ, camelis insidere poterant, uti dixi v. 26. Hinc patet, ex hæc lege non licuisse Judæis tangere reptilia, ita ut, si ea scienter tangerent, peccarent.

Judæi ergo per reptilium contactum, non tantum incurrebant immunditiam legalem, ut vult Abulen., sed et spiritalem, puta peccatum. Violabant enim hoc præceptum Dei: *Nec tangatis quicquam eorum*; nec rursum: *Ne polluatis animas vestras in omni reptili*. Jabet enim hic Deus, ea quasi immundissima nec comedi, nec tangi. Ne, ait, immundis sitis, scilicet tam legaliter quam spiritaliter. Ratio est quæ sequitur.

VERS. 44. — SANCTI, id est, mundi, ESTOTE (sic sanctus pro mundo capitur Deut. 23, 14, ubi dicitur: *Uti sint castra tua sancta*, id est, munda) QUIA EGO SANCTUS, id est, mundus, sum, qui delector immunditiam gentilium in sacrificiis et epulis, de quibus S. Aug. 6 et 7 de Civit., quicque volo vos sanctitatem meam spiritalem hæc corporali vestrâ imitari et representare.

Nota. Temperantia et abstinètia à cibis vitis, vocatur hic sanctitas, id est, puritas, quia cibi vitis censebantur immundi, pollutati et execrabiles, ac comedentem pollueret et contaminaret, uti sæpius hic inculcat Deus. Audi S. Bern. ser. 22 in Cant: *Uti statum, ait, in Scripturâ sanctificationem pro continentia, seu munditia ponit. Denique, quid ille apud Moysen tam crebre sanctificationes aliud erant, quàm quædam purificationes hominum temperantiam se à cibo, à potu, à concubitu, hisque similibus? Sed audi apostolum: Hæc est, ait, voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque vestram vas suum possidere in sanctificatione, et non in passione desiderii. Item: Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Liqueat quod sanctificationem pro temperantia ponit. Nolent id heretici, discantque hæc jejunia et abstinentiam lege Dei et Ecclesiæ sanctitatem, vocari et esse sanctitatem.*

NE POLLEATIS ANIMAS VESTRAS IN OMNI REPTILI. Audiant hoc et intelligent tropologicè Christiani, ut iis quæ humi reptant, quæque ima terræ sunt bona, non se polluant, sed animam sanctam Deo et cœlo conservent.

VERS. 45. — EGŒ ENIM SUM DOMINUS (Heb. *egc sum Jehova*, scilicet in meipso per essentialiam, et *Elohim*, scilicet vobis per providentiam, imperium et gubernationem), QUI EDUXI VOS DE TERRA ÆGYPTI, UT ESSEM VOBIS IN DEUM, q. d.: Idèd eduxi vos, ut essetis mihi populus separatus ab aliis gentibus, earumque ritibus, et peculiariter cultui meo addictus. Hoc beneficium, quia primum, maximum et fundamentum cæterorum, passim inculcat Deus.

CHAPITRE XII.

1. Le Seigneur parla encore à Moïse, et lui dit:

2. Parlez aux enfants d'Israël, et dites-leur: Si une femme ayant usé du mariage, enfante un mâle, elle sera impure pendant sept jours, et elle demeurera sè-